

รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดอุทัยธานี*

MODEL FOR ACTIVITIES TO ENHANCE GOOD CITIZENSHIP IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN UTHAI THANI PROVINCE

วันทนี กระจ่างกรุป, วิวัฒน์ หามนตรี และ วสันต์ ลิ้มรัตนภักทรกุล

Wantanee Grasaekrup, Wiwat Harmontree and Wason Limrattanaphattarakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Usjunjai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดอุทัยธานี โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mix Methods) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูปหรือคนด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1 สภาพการณ์ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวม มีความเป็นพลเมืองดี อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านสุจริต ร่องลงมา คือ ด้านความเคารพ ด้านจิตสาธารณะ และด้านวินัย ตามลำดับ ด้านที่ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมเป็นพิเศษคือ ด้านวินัยและจิตสาธารณะ

2. รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. การสร้างความตระหนัก หรือ Good Awareness 4. กระบวนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือ Good Workshop ขั้นที่ 2 สร้างความเป็นพลเมืองดีด้วยโครงการ หรือ Good Project ได้แก่ การกำหนดปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนา การวางแผน การดำเนินการ และการทบทวน ขั้นที่ 3 การวัดและประเมินผล หรือ Good Evaluate ขั้นที่ 4 ฉลองความสำเร็จ หรือ Good Celebrate และ 5. เงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมืองดี; ความเคารพ; วินัย; ความสุจริต; จิตสาธารณะ

* Received April 11, 2023; Revised September 19, 2023; Accepted October 11, 2023

ABSTRACT

This research was carried out with the following objectives; 1) To study circumstances of Good Citizenship of primary school students in Uthai Thani Province, 2) To develop model for activities to enhance good citizenship in primary school students in Uthai Thani Province, and 3) To present the model for activities to enhance good citizenship in primary school students in Uthai Thani Province. This research was done using Mix Methods including Quantitative Research Method with the sample group of 400 Grade 4-6 school students of primary schools within Area 1 and 2 under the Office of Uthai Thani Educational Service Area, in 2022, and Qualitative Research Method where in-depth interviews were made with significant respondents using research tools including Questionnaires, Structural Interview Forms, Data Analysis using narrative statistics i.e., percentage, average, Standard Deviation, and Content Analysis.

Results of the Research reveal as follows;

1. The overall circumstances of good citizenship of primary school students in Uthai Thani Province exist in high level. Classifying those circumstances into different aspects, it reveals that the highest average is being honest where second to honesty is being respectful, public-spirited, and observing ones' good discipline, respectively.

2. For model of activities to enhance good citizenship in primary school students in Uthai Thani Province, it revealed that there should consist of 5 components ie., 1. Principle, 2 Objectives, 3. Good awareness 4. Process of organizing the activities that consists of, Step No.1; Good Workshop, Step No. 2; Good Project, Step No. 3; Good Evaluation, Step No. 4; Good Celebration, 5. Conditions of success.

Keywords; Good Citizenship; Respect; Discipline; Integrity; Public Mind

บทนำ

การพัฒนาความเป็นพลเมืองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นวิธีการที่องค์การสหประชาชาติให้ความสนใจมาก เพื่อที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันมีความมั่นคงและปลอดภัย ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นโดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) โดยเป้าหมายที่เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองก็คือ เป้าหมายที่ 4 การสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยังระบุถึงอีกว่า คือ การสร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก และความนิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและในมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี พ.ศ. 2573 ดังนั้น ในศตวรรษที่ 21 จึงมีผู้นำของประเทศต่าง ๆ หยิบเอาความเป็นพลเมือง มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการอยู่ร่วมกัน และส่งเสริมระบบการเมืองการปกครองให้

ก้าวไปสู่ความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย และประเทศนั้น ๆ ต้องปลูกฝังรากฐานความเป็นพลเมืองให้ สืบทอดได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

แม้ในระดับโลกจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาพลเมือง แต่ก็ยังเกิดสถานการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ ปัญหาความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นมากมาย ตัวอย่างเช่น 1. ปัญหาความขัดแย้ง การใช้ความรุนแรงและการฆ่าล้าง เผ่าพันธุ์ เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ระหว่างเผ่าตู่ตู่ และเผ่าฮูตูในประเทศรวันดา ในปี ค.ศ. 1994 2. ปัญหาการค้า มนุษย์ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง เช่น ประเทศเวียดนามเป็น 1 ใน 6 ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ ทั้งการค้ามนุษย์ทางเพศ และบังคับใช้แรงงาน 3. ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมและ การเมือง เช่น การคอร์รัปชันในกองทุน 1MDB ของมาเลเซียที่เกี่ยวข้องกับบุคคล องค์กรธุรกิจ และประเทศต่าง ๆ 10 ประเทศ และ 4. ปัญหาสิ่งแวดล้อมเนื่องจากพฤติกรรมขาดจิตสำนึกเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ ล้นโลกซึ่งแพขยะขนาดใหญ่ในท้องทะเลทำให้สัตว์ต่าง ๆ ได้รับมลพิษ กินเศษพลาสติก น้ำเน่าเสีย ไมโครพลาสติกที่ กระจายไปทั่วโลกตั้งแต่กันทะเล เป็นต้น ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนว่า พลเมืองโลก ขาดความเคารพในสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน ไม่เคารพความหลากหลายของกันและกันอย่างเท่าเทียม ไม่ซื่อสัตย์ ขาดคุณธรรมจริยธรรม และขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม นั่นคือ ขาดคุณลักษณะของความเป็น พลเมืองดี ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับพลเมืองในระดับโลกข้างต้น จึงทำให้วงการพัฒนาสังคมต้องทบทวนปรัชญาเบื้องหลัง การพัฒนา วิถีทาง เป้าหมาย ทิศทางและความมุ่งหวังต่อการพัฒนาชุมชนและประเทศกันใหม่ ไปสู่กระบวนการทัศน์การ พัฒนาทางเลือก (Alternative Development Paradigms) นั่นคือ กระบวนทัศน์การพัฒนาทางเลือกจะให้ ความสำคัญการพัฒนาคนอย่างเท่าเทียม มีส่วนร่วมและยั่งยืน ด้วยการใช้แนวทางการพัฒนาทางเลือกที่จะต้องมี หลักคิดเรื่องความเสมอภาค ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และพัฒนาความอยู่ดีกินดี ของประชาชน กล่าวได้ว่า การพัฒนาทางเลือก เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคนให้มีความเป็นพลเมืองดีมี ความสามารถในการบริหารจัดการตนเองตลอดจนชุมชนและสังคมของตน

ในกรณีของสังคมไทยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฐานะแผนยุทธศาสตร์ของประเทศ พบว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศไทย ให้ความสำคัญกับกระบวนการทัศน์การพัฒนาที่เน้น “คนเป็นศูนย์กลาง” (People-Centered) หมายถึง การพัฒนาที่ มุ่งเน้นไปที่ตัวคนอย่างรอบด้านทั้งกาย จิตใจ และสติปัญญา เป็นการพัฒนาประชาชนคนไทยให้กลายเป็นพลเมืองที่มี “คุณลักษณะที่ดีของความเป็นพลเมือง” หรือมี “ความเป็นพลเมืองดี” แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้รัฐบาลจะให้ ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี พร้อมทั้งการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ก็ต้องการประชาชนที่มี คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี แต่กลายเป็นว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย พลเมืองไทย มีพฤติกรรมที่ ไม่เหมาะสม สร้างปัญหาให้กับสังคม และแสดงออกถึงลักษณะของความเป็นพลเมืองดีในระดับต่ำ ดังเช่นที่ ศูนย์ คุณธรรม (องค์การมหาชน) ได้ทำการศึกษา รวบรวม สังเคราะห์ข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม - พฤษภาคม พ.ศ 2562 พบว่า ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น รวมทั้งสถานการณ์ที่ต้องเฝ้าระวังและป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อสังคมโดยรวม ได้แก่ 1. การทะเลาะวิวาทในงานพิธีต่าง ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน 2. สถิติการเกิดอุบัติเหตุบน ท้องถนนสูงขึ้นและผู้ขับขี่ขาดวินัยในการใช้รถ 3. มีขยะและพลาสติกจำนวนมากส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 4.เยาวชนติดเกมออนไลน์ สถิติการฆ่าตัวตายสูง และการทะเลาะวิวาทในกลุ่มวัยรุ่น 5. การสร้างความเกลียดชังใน โลกออนไลน์ ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในสังคม เช่น การแบ่งพรรคแบ่งพวก ฯลฯ 6. การตกอันดับของตัวชี้วัด ภาพลักษณ์คอร์รัปชันในประเทศไทย

นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่ากังวลเป็นอย่างมากและถือเป็นวิกฤติของสังคมไทยในปัจจุบัน คือ ปัญหาเด็ก และเยาวชน เช่น 1. ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีจำนวนกลุ่ม NEET มากถึง 1.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 14 ของ

เยาวชนไทย ร้อยละ 65 ของกลุ่ม NEET เป็นเพศหญิง และปัญหาการตั้งครกในวัยเรียน 2. พฤติกรรม "บูลลี่" เด็กไทยติดอันดับ 2 ของโลก โดยผลกระทบที่เห็นได้ชัด คือ ร้อยละ 42.86 คิดจะได้ออกเฝ้า ร้อยละ 26.33 มีความเครียด ร้อยละ 18.2 ไม่มีสมาธิกับการเรียน ร้อยละ 15.73 ไม่อยากไปโรงเรียน ร้อยละ 15.60 เก็บตัว และร้อยละ 13.40 ซึมเศร้า 3. จากสถิติข้อมูลกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในปี พ.ศ. 2562 ความผิดในคดีของเด็กและเยาวชน มากกว่า ร้อยละ 50 เป็นเป็นคดีเกี่ยวกับยาเสพติด และสัดส่วนเยาวชนที่ออกจากสถานพินิจฯ กระทำผิดซ้ำมากถึง 40% 4. ปี พ.ศ. 2560 พบว่า เยาวชนไทยเล่นพนันมากถึง 3.64 ล้านคน เพศชายราว 2 ล้านคน เพศหญิง 1.6 ล้านคน ในจำนวนนี้ติดหนี้พนันมากถึง 9.53 หมื่นคน เป็นวงเงิน 335 ล้านบาท เฉลี่ยประมาณคนละ 3,500 บาท สถานการณ์ของเด็กและเยาวชนไทยเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่า เรื่องคุณภาพของพลเมืองไทย ควรได้รับการพิจารณาเป็นวาระเร่งด่วนในการพัฒนาคุณสมบัติและคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทย

จังหวัดอุทัยธานี นั้นมีประชากรทั้งหมด 328,618 คน ทั้งนี้ เป็นเด็กและเยาวชน คือผู้ที่มีอายุระหว่าง 5 - 14 ปี จำนวน 37,781 คน และมีอายุระหว่าง 15 - 19 ปี จำนวน 19,345 คน แม้จะเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ที่มีประชากรไม่มาก และสภาพสังคมยังเป็นสังคมชนบท แต่ก็ต้องเผชิญกับสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนเหมือนกับในระดับมหภาค เมื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ได้แก่ การขาดระเบียบวินัย ไม่มีความรับผิดชอบทั้งเรื่องของตนเองและส่วนรวม ติดสื่อโซเชียล ทำให้องค์กร ขาดโรงเรียน หรือแม้ว่าโรงเรียนก็มีการรณรงค์หาหนทางสอน ไม่มีสมาธิในการเรียน นอกจากนี้ยังมีปัญหาการทะเลาะวิวาท ไม่ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมในชั้นเรียน ไม่สามารถทำงานเป็นทีมได้ ไม่รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ ไม่สุภาพ ไม่มีความเคารพครูอาจารย์ ลักขโมย ไม่มีสมาธิ ไม่เชื่อฟังคำสอนพ่อแม่และครู ก้าวร้าว มีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม และมีจิตอาสายน้อยมาก จากปัญหาเหล่านี้และการตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความเป็นพลเมืองดี ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีในเด็ก เพราะเด็กเป็นวัยแห่งการเรียนรู้และเป็นอนาคตของชาติที่จะช่วยขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาประเทศไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้น การปลูกฝังแนวคิดความเป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ จึงต้องเริ่มวางรากฐานและปลูกฝังแนวความคิดตั้งแต่วัยเด็กเพื่อให้กลายเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป

ดังนั้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะสร้างรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่สอดคล้องกับความต้องการ สภาพการณ์ และบริบทของสังคม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม แล้วสังเคราะห์เป็นคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี แล้วสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยสร้างพลเมืองและสังคมที่ดีงาม นำไปสู่การเป็นสังคมคุณธรรมที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในภายหน้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ที่ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 และเขต 2 ประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2565 จำนวน 9,504 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ที่ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 และเขต 2 ประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2565 โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 หน่วย แต่เพื่อความสมบูรณ์ และความน่าเชื่อถือของข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) คือ เลือกโรงเรียนที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างอำเภอละ 2 โรงเรียน จำนวน 8 อำเภอ รวมทั้งหมด 16 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในศูนย์กลางของแต่ละอำเภอ 1 โรงเรียน และอยู่ในตำบลที่อยู่รอบนอกของแต่ละอำเภอ 1 โรงเรียน และทำการเก็บข้อมูลจากนักเรียน โรงเรียนละ 25 คน โดยการสุ่มตัวตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามที่ถามเกี่ยวกับข้อมูลของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ และระดับชั้น โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความเป็นพลเมืองดี มีข้อคำถามเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความเคารพ จำนวน 13 ข้อ 2. ด้านวินัย จำนวน 12 ข้อ 3. ด้านความสุจริต จำนวน 10 ข้อ และ 4. ด้านจิตสาธารณะ จำนวน 16 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งหมด 51 ข้อ และลักษณะการตอบแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ มีคำถามเชิงบวก (Positive) มีอยู่ 31 ข้อ และ คำถามเชิงลบ (Negative) 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.892

2.2 แบบสอบถามเพื่อการตรวจสอบและรับรองรูปแบบ สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำการตรวจสอบและรับรองรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี 4 ด้านคือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม เป็นไปได้ในการปฏิบัติ และมีประโยชน์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการนำแบบสอบถามไปแจกให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 คนและแบบสอบถาม ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านตรวจสอบและรับรองรูปแบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

4.1 ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับสภาพการณ์ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี และอธิบายผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำเสนอรูปแบบ ตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความ

เหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งแบบประเมินทุกข้อได้ค่ามากกว่า 3.50 ถือว่ารับรองรูปแบบใช้ได้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Information) จำนวน 12 รูปหรือคน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งต้องมีคุณสมบัติคือ 1. ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี โดยมีเกณฑ์ในการเลือกคือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีระดับประถมศึกษา มีจำนวน 9 รูปหรือคน 2. ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการอบรมหรือจัดกิจกรรมนักเรียนโดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการอบรมหรือจัดกิจกรรมนักเรียนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปมีจำนวน 3 รูปหรือคน

1.2 การตรวจค้นข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมนักเรียน 1 คน และนักเรียน 2-5 คน จากโรงเรียน 3 โรงเรียน จำนวนรวม 18 คน ใช้วิธีการเลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งต้องมีคุณสมบัติ 1. เป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว ได้แก่ โรงเรียนบ้านห้วยขาแข้งวิทยาเขต และโรงเรียนบ้านโกรกกลี 2. เป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน ได้แก่ โรงเรียนบ้านทัพยายปอน

1.3 การตรวจสอบและรับรองรูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี โดยมีตำแหน่งในระดับผู้บริหารองค์กร หรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไปหรือเป็นผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาเอก ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูปหรือคน เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับ นิยาม นิยามความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน พฤติกรรมของเด็กช่วงวัยประถมศึกษา พฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี ทั้ง 4 ด้าน และกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับ

2.2 แบบสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจค้นข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยมีเนื้อหาที่ครอบคลุมรูปแบบทั้งหมด ตั้งแต่หลักการ วัตถุประสงค์ การสร้างความตระหนัก กระบวนการจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล การฉลองความสำเร็จ และเงื่อนไขความสำเร็จ

2.3 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการตรวจสอบและรับรองรูปแบบ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมที่เกี่ยวกับรูปแบบ (ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม และนักเรียนจากขั้นตอนตรวจค้นข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล) ทั้งหมด ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ การสร้างความตระหนัก กระบวนการจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล การฉลองความสำเร็จ และเงื่อนไขความสำเร็จ

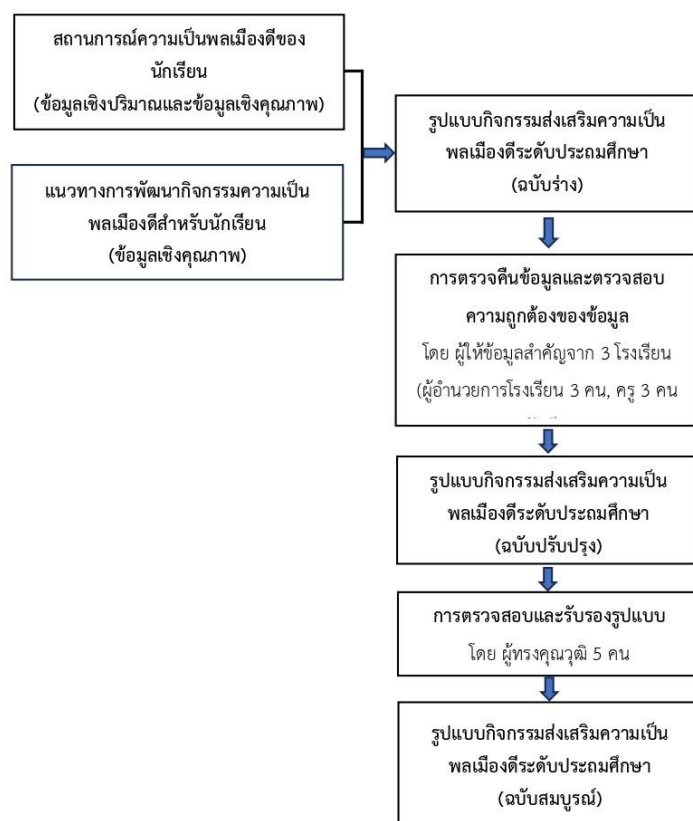
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูป หรือ คน ด้วยตนเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.2 การตรวจคืนข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ด้วยการสนทนากลุ่ม เป็นการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น แล้วนำเสนอต่อโรงเรียนที่ได้รับการประเมินเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว 2 โรงเรียน และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน 1 โรงเรียน เพื่อให้ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมนักเรียน 1 คน และนักเรียน 2 คน ของแต่ละโรงเรียน ได้สะท้อนความถูกต้อง ความเป็นไปได้ของรูปแบบกิจกรรม และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.3 การตรวจสอบและรับรองรูปแบบ โดยผู้วิจัยเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี ทั้งหมด 5 คน และนำข้อมูลจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 1. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก 3. การสัมภาษณ์กลุ่ม 4. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการณ์ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสุจริต ด้านความเคารพ ด้านจิตสาธารณะ และด้านวินัย ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีความสอดคล้องกันทั้งผล

การศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กล่าวคือ โดยรวม มีความเป็นพลเมืองดีในระดับมาก แม้บางกรณีจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาบ้าง แต่เนื่องจากเด็กวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ พร้อมทั้งจะเลียนแบบและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การได้รับการอบรมเลี้ยงดู ชี้แนะ ฝึกฝน ให้คำชม หรือชี้แนะพฤติกรรมที่ต้องแก้ไข ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู คนรอบข้าง ก็สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นจนกลายเป็นนิสัยได้

2. รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดอุทัยธานี

รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี

ภาพที่ 2 รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในจังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย

3. หลักการ การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีความเป็นพลเมืองดีมี หลักการดังนี้โดย

1. จัดกิจกรรมโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม (Experience) ได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองจากประสบการณ์การปฏิบัติกิจกรรมและแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในทีม (Reflective) แล้วร่วมกันสรุปความคิดรวบยอด หลักการ องค์ความรู้ (Conceptualization)

2. การจัดกิจกรรมมุ่งเน้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ นำไปใช้ได้จริง (Application) และลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยใช้รูปแบบของโครงงานที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน จะได้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นความทรงจำระยะยาว เกิดการรู้คิด เจตคติ และปฏิบัติจนเป็นนิสัย

3.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

3.3 การสร้างความตระหนัก หรือ Good Awareness โดยจัดประชุมเชิงสัมมนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครู ครอบครัวของนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สร้างความรู้ ความเข้าใจเชิงลึก และตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 2. ให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจกรรม 3. ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรม 4. ให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนชุมชน หรือองค์กรต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี

3.4 กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือ Good Workshop นั้นเป็นการให้ความรู้เชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีทั้ง 4 ด้าน หลักธรรม การเขียนโครงการ และฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี เป็นการกระตุ้น และเตรียมทักษะที่จำเป็นสำหรับทำกิจกรรม โดยผู้เข้าอบรมคือ นักเรียน และคณะครูผู้จัดทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงประจำกลุ่มโครงการงานของนักเรียนซึ่งตลอดการอบรมจะใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งฝึกวิถีประชาธิปไตยไปในขณะเดียวกัน โดยวิธีการจัดการเรียนรู้เรื่องความเป็นพลเมืองดี ความเคารพ วินัย ความสุจริต จิตสาธารณะ การประยุกต์หลักธรรมบุญริยาวัตถุ 10 สังคหวัตถุ 4 สัมปติธรรม 7 อิทธิบาท 4 สติและสมาธิ รวมถึงการเขียนโครงการ จะประกอบไปด้วย 1. ให้ความรู้ในลักษณะฐานกิจกรรม 2. บรรยายเนื้อหา 3. Story telling 4. บัตรคำ 5. ใช้เกมส์ 6. ใช้สื่อตัวอย่างคลิปเหตุการณ์ในปัจจุบัน 7. หนังสือ 8. การอภิปราย 9. กระบวนการกลุ่ม ส่วนทักษะที่จำเป็นได้แก่ สะอาด ระเบียบ เคารพ (สุภาพ) ตรงเวลา และสมาธิ จะใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบฐานกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยสรุปคือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือ Good Workshop เป็นการสร้างฉันทะ หรือความพอใจเห็นคุณค่า และรักที่จะพัฒนาตนเองเพื่อให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้กับผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างความเป็นพลเมืองดีด้วยโครงการ หรือ Good Project เป็นการนำความรู้ และทักษะที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 1 มาประยุกต์ใช้โดยให้นักเรียนทำโครงการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี 1 ห้องเรียน 1 โครงการ โดยมีครู 1 คนเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นพี่เลี้ยง โดยเงื่อนไขของโครงการคือ 1. เป็นโครงการพัฒนา หรือ โครงการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอยู่ในกรอบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านความเคารพ ด้านวินัย ด้านสุจริต และด้านจิตสาธารณะ 2. การปฏิบัติตนในขณะดำเนินโครงการต้องประกอบได้ด้วย สะอาด ระเบียบ เคารพ(สุภาพ) ตรงเวลา และสมาธิ

โดยขั้นตอนสร้างความเป็นพลเมืองดีด้วยโครงการจะประกอบด้วย

1. ขั้นกำหนดปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนา เป็นการค้นหาร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) หรือใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenal based learning : PhBL) และกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายให้ตรงกับสิ่งที่ต้องการแก้ปัญหาหรือพัฒนา
2. ขั้นวางแผน เป็นการประชุมกลุ่มเพื่อวางแผนงานร่วมกันเกี่ยวกับการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ วิธีการ ทรัพยากร ระยะเวลา วิจัยวัดประเมินผลและแบบบันทึกพฤติกรรมฯลฯ แล้วเขียนเค้าโครงโครงการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือตรวจสอบการดำเนินโครงการ ว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่

3. ขั้นตอนการ เป็นการปฏิบัติจริง นักเรียนจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกันเป็นทีม การประสานงาน การจัดการความขัดแย้ง การทำงานภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด การบันทึก การวิเคราะห์ รวมถึงทักษะรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของเพื่อนร่วมทีม

4. ขั้นทบทวน เป็นการให้นักเรียนได้ทบทวนประเมินผลว่าโครงการได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ กิจกรรมหรือพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนทำให้เกิดการเรียนรู้อะไรได้บ้าง นำขั้นตอนทั้งที่ทำแล้วสำเร็จและไม่สำเร็จมาทำความเข้าใจ แล้วกำหนดวิธีการใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมถึงทบทวนความประทับใจในการทำกิจกรรมมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน แล้วสรุปประเมินผลโครงการจัดทำเป็นเอกสารโครงการ และนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ

โดยสรุปคือ การสร้างความเป็นพลเมืองดีด้วยโครงการ หรือ Good Project คือ การสร้างวิริยะ หรือ ความพากเพียร และจิตตะหรือใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ พร้อมทั้งวิมังสาหรือการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลและกระบวนการทำงานให้กับนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การวัดและประเมินผล หรือ Good Evaluate มุ่งเน้นวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและเพื่อการพัฒนา ซึ่งเครื่องมือวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 1. แบบวัดความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียน (ก่อนดำเนินกิจกรรม) 2. แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (สำหรับครู) เพื่อประเมินพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคลทุกสัปดาห์ และสรุปความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเทอมละ 1 ครั้ง (ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง) 3. แบบประเมินหรือสัมภาษณ์คนที่ใกล้ชิดนักเรียนได้แก่ ครู และผู้ปกครอง เมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการ โดยสรุปคือ การวัดและประเมินผล หรือ Good Evaluate คือ การดำเนินงานตามหลักของ วิมังสา หรือ ความไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นตอนที่ 4 ฉลองความสำเร็จ หรือ Good Celebrate เป็นการจัดงานฉลองความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีประจำปีให้กับนักเรียน ให้นักเรียนได้รู้ว่าการพัฒนาตนเองของเขาเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ เป็นการชื่นชม และให้กำลังใจแก่นักเรียน ครู และผู้สนับสนุน โดยการฉลองความสำเร็จนี้อาจประกอบด้วย 1. การประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกิจกรรมทุกภาคส่วน แล้วจัดให้มีการแสดงผลผลโครงการของนักเรียน 2. มอบรางวัลให้กับโครงการทุกโครงการที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะการทำโครงการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ได้แข่งขันเพื่อเอาชนะหรือแก่งแย่งรางวัลกัน 3. มอบของขวัญพิเศษ เพื่อขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรม 4. จัดงานเลี้ยง เป็นการฉลองความสำเร็จร่วมกันระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน วัด และทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมและสนับสนุน อาจกล่าวได้ว่า การฉลองความสำเร็จ หรือ Good Celebrate เป็นการปฏิบัติตามหลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา

3.5 เงื่อนไขความสำเร็จ

1. การปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของครู พ่อแม่ และบุคคลใกล้ชิด
2. ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำแห่งการเริ่มต้นความสำเร็จเป็นผู้สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ ส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกันสร้างความเป็นพลเมืองดี นิเทศติดตามให้กำลังใจผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

3. ครู เป็นบุคคลที่สำคัญมากในการจัดกิจกรรมนี้ เพราะครูเป็นทั้งที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง เป็นผู้กำกับติดตาม ให้ข้อเสนอแนะ ต้องมีทักษะในการจัดกิจกรรม สามารถบูรณาการหลักธรรมมาใช้ในการปลูกฝังนักเรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะหลักอริยบท 4 โดยครูควรนำ "กระบวนการโค้ช" (Coaching Process) มาใช้ในทุกขั้นตอนของการสร้างความเป็นพลเมืองดีด้วยโครงการ

4. การบริหารจัดการในโรงเรียน เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ หลักสูตร สร้างความรู้ กระตุ้น และส่งเสริมบุคลากรให้มีส่วนร่วม การออกแบบการเรียนรู้ ให้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดสรรงบประมาณ อำนาจความสะดวกต่าง ๆ และสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

5. พลัง บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เครือข่ายความร่วมมือจากครอบครัวของนักเรียน ชุมชนโดยรอบ วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ โดยมีความเข้าใจ ตระหนักและเห็นความสำคัญของกิจกรรม มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สนับสนุนการจัดกิจกรรม มีความร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยนี้พบว่า สภาพการณ์ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวม มีความเป็นพลเมืองดีในระดับมาก แม้บางกรณีจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาบ้าง แต่ยังสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นจนกลายเป็นนิสัยได้ การได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่ ชี้นำ ฝึกฝน ให้คำชม หรือชี้แนะพฤติกรรมที่ต้องแก้ไขด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ครอบครัวยัง เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งมีอายุประมาณ 9-12 ปี เหมาะสมที่จะได้รับการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับระดับขั้นจริยธรรมของ Kohlberg แล้ว พบว่าอยู่ในระดับที่ 2 คือระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level) ในขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ "เด็กดี" (Good Boy- Nice Girl Orientation) เป็นการทำกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นเด็กดี นั่นคือเด็กถือว่าการประพฤติตนตามความคาดหวังของพ่อแม่ผู้ปกครอง กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เป็นสิ่งที่ควรจะทำ หรือกลัวทำความผิด เพราะกลัวว่าตนจะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น การแสดงพฤติกรรมของเด็กจะไม่คำนึงถึงผลที่ตามมาที่จะเกิดแก่ตนเอง แต่ถือความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่รักษามาตรฐานทางจริยธรรม เด็กจะใช้หลักตามที่มีผู้อื่นเห็นชอบ ใช้เหตุผลเลือกทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับโดยเฉพาะเพื่อน เพื่อเป็นที่ชื่นชอบและยอมรับของเพื่อน หรือไม่ประพฤติผิดเพราะเกรงว่าพ่อแม่จะเสียใจซึ่ง Kohlberg ระบุว่า พัฒนาการทางจริยธรรมใน 6 ขั้นนั้นสามารถกระตุ้นให้เกิดเร็วขึ้นได้ด้วยวิธีการสอนที่เหมาะสม อีกทั้งจากทฤษฎีของ Havighurst ที่ได้เสนองานตามพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย ระบุว่า เด็กระดับประถมศึกษามีงานพัฒนาประจำช่วงวัยคือ พัฒนาการเกี่ยวกับศีลธรรมและค่านิยม ซึ่งครูและพ่อแม่ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้วิเคราะห์เกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเอง แทนที่จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าอะไรผิดอะไรถูก อีกทั้งหากอธิบายตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget แล้วเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถือว่าเป็นวัยทองของการพัฒนาทักษะการคิด เด็กจะเริ่มเชื่อมโยงพัฒนาการทางการคิดแบบเริ่มต้นไปสู่การคิดแบบประยุกต์ได้แล้ว เรียนรู้การเชื่อมโยงประสบการณ์และคิดภาพใหญ่ขึ้น แล้วสามารถพัฒนาให้เกิดเป็น การคิดแก้ปัญหาที่เป็นเหตุเป็นผลได้ ดังนั้นจากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว จะเห็นได้ว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคม สามารถใช้ความคิดไตร่ตรองหาเหตุผลและตัดสินใจด้วยตนเองได้ จึงควรได้รับการพัฒนาพฤติกรรมที่ถูกต้องตามมาตรฐานของสังคมหรือความเป็นพลเมืองดีตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อจะได้เป็นรากฐานที่แข็งแรงของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีต่อไปในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ซึ่งสำหรับเด็กวัยนี้ ครอบครัวและโรงเรียนมีความสำคัญมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kalaf พบว่า บทบาทของครอบครัว และโรงเรียนผสมผสานกันในองค์ประกอบของแต่ละบุคคล จะเป็นปัจจัยหลักในการรักษาและถ่ายทอดอุดมการณ์ทางวัฒนธรรม สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา สามารถทำให้เกิดโครงสร้างและแนวปฏิบัติที่ทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อการเป็นพลเมืองและสอดคล้องกับงานวิจัยของวินิจ ฝาเจริญ พบว่า ตัวแปรพื้นฐานที่สามารถ

จำแนกความแตกต่างกันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

จากผลการวิจัยนี้พบว่า รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และมีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง ต้องเริ่มต้นด้วยการ 1. การสร้างความตระหนัก ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู ครอบครัวของนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และวัด 2. กระบวนการจัดกิจกรรม โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงบริบทสภาพแวดล้อมและสังคม เน้นนักเรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นลักษณะร่วมมือกันเป็นการพัฒนาทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้กับนักเรียน ซึ่งในกระบวนการจัดกิจกรรมนี้ นักเรียนจะได้รับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ผ่านการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb ได้แก่ ประสบการณ์รูปธรรมจากการลงมือปฏิบัติจริง ได้สะท้อนประสบการณ์จากกิจกรรม และอภิปราย ได้ร่วมสรุปความคิดรวบยอดหลักการ องค์ความรู้ และได้ประยุกต์ใช้ อีกทั้งนอกจากนักเรียนจะได้ประสบการณ์แล้ว ยังได้ทบทวนประสบการณ์สรุปจากประสบการณ์ และได้วางแผนงานอีกด้วย 5. เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู การบริหารจัดการในโรงเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม และพลังบวก สอดคล้องกับพระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต พบว่า กระบวนการวางแผนในการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนรักษาศีล 5 ด้วย 7 กิจวัตรความดี ต้องเริ่มต้นด้วย การจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ปลุกจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียนรักษาศีล 5 สอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ลิขิตเพชรผล, ปองสิน วิเศษศิริ และ พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ พบว่า กรอบห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การสนับสนุนผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการเรียนรู้กรอบความเป็นพลเมือง ได้แก่ ใจกว้าง รับฟัง มีเมตตา เข้าใจวัฒนธรรมและความคาดหวังของผู้อื่น และกรอบการเสริมสร้างคุณภาพของความเป็นพลเมือง ได้แก่ การสอนความเป็นพลเมืองและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน 2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับปานกลางและมาก 3. จุดแข็ง คือ บรรยากาศในการเรียนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม จุดอ่อน คือ การวัดและประเมินผล โอกาส คือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ภาวะคุกคาม คือ นโยบายของรัฐบาล สภาพเศรษฐกิจและสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของหงส์ดี ศรีเสน และคณะ พบว่า กระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานคุณธรรมเป็นฐานเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และกระบวนการจิตอาสา ประสบผลสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการขับเคลื่อนที่มากที่สุด ได้แก่ นักเรียนตระหนักว่าความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงงานสามารถนำไปพัฒนาตนเองและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ รองลงมาคือ นักเรียนตระหนักว่าโครงงานคุณธรรมของชั้นเรียนใช้แก้ปัญหาได้จริง และนักเรียนเกิดความตระหนักว่าคุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัย Saleh and Al-Zboon พบว่า สิ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ บทบาทของผู้บริหาร บทบาทของครู และบทบาทของกิจกรรมและหลักสูตรในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี และมีข้อเสนอแนะคือ ควรสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่ช่วยให้ครูสามารถสอนประเด็นการเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนได้ จัดเตรียมหนังสือและโบรชัวร์เพื่อการศึกษาให้กับห้องสมุดของโรงเรียนซึ่งจะทำให้ความเป็นพลเมืองหยั่งรากลึกในทุกระดับของสังคม

จากผลการวิจัยนี้พบว่า บุคคลที่มีความสำคัญมาก ๆ คือ ครู เพราะต้องเป็นที่ปรึกษา พี่เลี้ยง และผู้ประเมินผล เพื่อให้การจัดกิจกรรมได้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ครูควรใช้กระบวนการโค้ช (Coaching Process) มาใช้ในทุกขั้นตอนของการสร้างความเป็นพลเมืองดีด้วยโครงงาน เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเต็มที่ตามศักยภาพที่จะพัฒนาได้ ที่สิ่งที่สำคัญคือ ครูต้องบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ใช้กับนักเรียนให้ได้มาก

ที่สุด เพื่อให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ และสนุกกับกิจกรรม แล้วมีความเพียรพยายามในการดำเนินกิจกรรม ฝ่าฟัน มุ่งมั่นทำจนกว่าจะสำเร็จ และใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญอย่างรู้จริงทำซ้ำ ๆ จนชำนาญหรือจนความเป็นพลเมือง ดีเกิดเป็นนิสัย ซึ่งงานวิจัยของธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์ พบว่า ครูผู้สอนที่ได้รับโปรแกรมการโค้ช มีโพสิทีฟสมรรถนะของ ครูผู้สอนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานดีกว่าครูผู้สอนที่ไม่ได้รับโปรแกรมการโค้ชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานจากครูผู้สอนที่ได้รับโปรแกรมการโค้ชจะมี พัฒนาการทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมทั้ง 4 ด้าน ดีกว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จากครูผู้สอนที่ไม่ได้รับโปรแกรมการโค้ช สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญส่ง นาสแสง พบว่า หลักธรรมที่เหมาะสมใน เสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรม คือ อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sarkadi and Fadhillah พบว่า การจะถ สร้างนิสัยความเป็นพลเมืองได้ ครูผู้สอนวิชาพลเมืองควรมีแผนการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ ดังนั้น นักเรียนจะสามารถตอบสนอง ได้ต่อกับเนื้อหาที่สอนได้ นิสัยความเป็นพลเมืองจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจเรื่อง สิทธิมนุษยชนและภาระหน้าที่ของพลเมืองในชีวิตประจำวันที่ต้องปฏิบัติในฐานะประชาชนของรัฐ ครูต้องปรับปรุง นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนด้วยสื่อและกลยุทธ์สอนที่ดี

องค์ความรู้วิจัย

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากงานวิจัยได้องค์ความรู้ว่า การที่จะพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับเด็กระดับชั้น ประถมศึกษา ต้องเริ่มจากการฝึกให้เด็กมีทักษะ 5 ประการ และต้องฝึกซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องให้เกิดเป็นนิสัย เพื่อจะใช้เป็นฐานในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีต่อไป ทักษะ 5 ประการนี้ได้แก่

Clean = สะอาด หมายถึง การทำความสะอาด โดยการซัก ปัดกวาด เช็ด ถู รักษาความ สะอาดร่างกายตนเอง สิ่งของ สิ่งแวดล้อมรอบตัวไม่ให้สกปรก เลอะเทอะ ในที่นี้รวมถึงการชำระกายวาจาของ ตนให้สะอาดด้วยศีล 5

Organize = ระเบียบ หมายถึง การจัดให้สิ่งของต่าง ๆ หรือสภาพแวดล้อมรอบตัวเป็น ระเบียบเรียบร้อย เข้าหมวดหมู่ มีระบบหยิบง่าย หายรู้ ดูงามตา ไม่เกะกะ

Polite = เคารพ /สุภาพ หมายถึง การมีพฤติกรรมทางกาย และวาจาที่สุภาพ นุ่มนวล อ่อนโยน ไม่หยาบคาย ระมัดระวังกายและวาจาไม่ให้เกิดกระทบกระทั่งหรือรบกวนผู้อื่น รวมถึงการใช้สิ่งของต่าง ๆ ทั้งส่วนตัวและส่วนรวมอย่างทะนุถนอม

Punctual = ตรงเวลา หมายถึง การถือตามกำหนดเวลา สำหรับกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งการทำงาน การบ้าน ปฏิบัติกิจวัตร (ตื่นนอน อาบน้ำแปรงฟันรับประทานอาหารเช้า และไปโรงเรียน) รวมถึงการรักษา คำนึงสัญญาตามกำหนดเวลาที่สัญญากับผู้อื่นไว้

Meditate = สมาธิ หมายถึง การเอาจิตใจไปจดจ่อ มีสติตั้งมั่นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การมีสติอยู่กับตัว มีสัมปชัญญะรู้ว่าตัวว่าตนเองกำลังทำอะไร

ในที่นี้ขอเรียกทักษะ ทั้ง 5 ประการนี้แบบย่อๆ ว่า COMPP ซึ่งถ้าเด็กยังสะอาดไม่พอ ก็ยากที่จะมีระเบียบ เรื่องของมนุษย์เป็นเรื่องสะอาดกับจัดระเบียบทั้งนั้น ถ้าเด็กจัดระเบียบท่าทางร่างกายไม่เป็น ก็กลายเป็นไม่สุภาพ ถ้าจัดระเบียบเรื่องเวลาไม่เป็น ก็กลายเป็นคนไม่ตรงต่อเวลา

การที่จะปลูกฝังเด็กให้มีทักษะ COMPP จนเป็นนิสัย เพื่อเป็นฐานพัฒนาฝึกฝนต่อยอดให้เด็กมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีทั้ง 5 ด้านคือ ความเคารพ วินัย ความสุจริต และจิตสาธารณะ ซึ่งการที่จะทำได้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัย กุญแจแห่งความสำเร็จ 7 ดอกนี้ คือ

IDDHIPĀDA 4 หมายถึง อิทธิบาท 4 คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ ฉันทะ : หรือหรือพอใจในสิ่งที่ทำ หรือความตระหนักรู้ หรือ Passion วิริยะ : มีความเพียร ขยัน มุ่งมั่น หรือ effort จิตตะ : มีใจจดจ่อที่จะทำ ทำอย่างใส่ใจ ไม่สำเร็จไม่เลิก หรือ Focus วิมังสา : ทำอย่างรู้ลึกรู้จริง ใช้สติปัญญาพิจารณาอย่างถี่ถ้วน หรือ tasting ในการพัฒนาเด็กให้มีความเป็นพลเมืองดีนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรทำหน้าที่ของตนอย่างประกอบด้วยอิทธิบาท 4 รวมถึงต้องฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในชีวิตประจำวันด้วย เพื่อให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีง่ายขึ้น

Model หมายถึง ตัวแบบ หรือต้นบุญต้นแบบแห่งความดี พ่อแม่ ครู พระ หรือผู้ใหญ่ทุกคนในชุมชน ควรเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเด็กทั้งเรื่อง COMPP และความเป็นพลเมืองดี การกระทำสำคัญกว่าคำพูด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura ระบุว่า การสอนจริยธรรมและสร้างความเป็นพลเมืองดีในแนวคิดนี้ ต้องสร้างและเลือกตัวแบบที่ดีให้เด็กได้สังเกต

Continue หมายถึง ความต่อเนื่อง การฝึกฝนเด็กทั้งเรื่อง COMPP และความเป็นพลเมืองดี ต้องฝึกให้ต่อเนื่องทำซ้ำ ๆ ย้ำ ๆ ทุกวันจนเป็นนิสัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีให้กับโรงเรียน เช่น จัดสรรงบประมาณ จัดการประชุมสัมมนาสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักรู้ในการจัดกิจกรรมสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวมถึงการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะของครู ที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรม เช่น กระบวนการโค้ช การบูรณาการหลักสูตรสำหรับเด็กประถมศึกษา การจัดทำสื่อสร้างสรรค์ เป็นต้น

2. ในขั้นตอนการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ควรให้ผู้ปกครองได้เข้าร่วมอบรมกับนักเรียนและครูด้วย เพื่อให้ผู้ปกครองจะได้มีแนวทางในการปฏิบัติตน และฝึกบุตรหลานให้เป็นไปในทางทิศทางเดียวกับโรงเรียน

3. เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีนี้ ครูคือบุคคลที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนให้กิจกรรมประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ได้รับการพัฒนา

ศักยภาพเพื่อรองรับการจัดกิจกรรมนี้ เช่น การศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จอย่างโดดเด่นในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การอบรมพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมด้วยโครงการ ทักษะการโค้ช เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ เพื่อให้ได้รูปแบบกิจกรรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกันใช้ได้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษาทั่วประเทศ

2. ควรวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับช่วงวัย

3. ควรวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล

บรรณานุกรม

- ธนวัฒน์ ศรีโพธิ์จรรย์. (2561). อิทธิพลของโปรแกรมการโค้ชการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีต่อสมรรถนะของครูผู้สอนเพื่อทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้เรียน (ปริญญาานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย). นครนายก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นภัทร์ แก้วนา และสุทธธัญญ์ โออ้อม. (2561). การพัฒนาตนเป็นพลเมืองดี : มิติวิถีพุทธ. บทความวิชาการ. งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 (MCU CONGRESS II).
- บุญส่ง นาแสง. (2020). การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรม. *Journal of Buddhist Education and Research*, 6(1), 1-15.
- พงษ์สิทธิ์ เพชรผล, ปองสิน วิเศษศิริ และพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. การบริหารห้องเรียนใน ศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของความเป็นพลเมือง. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 47(1), 236-250.
- พรณี ข. เจนจิต. (2538). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์พรีนซ์.
- พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต. (2565). การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนรักษาศีล 5 ด้วย 7 กิจวัตรความดี จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(5), 317-329.
- วินิจ ฝาเจริญ. (2561). คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 6(1), 148-161.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2562). 10 ปรากฏการณ์ คุณธรรม จริยธรรม ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท 1924 สตูดิโอ จำกัด.
- สยาม อรุณศรีมรกต และยงยุทธ วัชรกุล. (2559). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการของสหประชาชาติ เพื่อโลกอนาคต. *วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย*, 11(3), 1-7.
- สาวภา วิชาดี. (2011). รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในมุมมองของทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์. *Executive Journal*, 31(1), 175-180.
- หงส์ดี ศรีเสน และคณะ. (2563). บทเรียนการขับเคลื่อนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานคุณธรรม 4 มิติตามรูปแบบโครงงานคุณธรรมทั้งระบบของโรงเรียนวิสุทธีรังษี จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์*, 4(2), 15-29.

- Kalaf, Khalood AbdulKareem. (2019). The family and the school and their role in implanting good citizenship in a manner of soft power (theoretical study). *Nasaq*. 6 (22) : 549-577.
- Saleh, Reem Yousef and Al-Zboon, Mohammad Saleem. (2020). The role of the Jordanian high schools in deepening good citizenship among their students”. *Journal of Education and Practice*, 11(6), 37-45.
- Sarkadi, Sarkadi and Fadhilah, Dini. T(2020). The engagement of learning management on civic education for civic disposition building in senior high school. *Journal of Social Studies Education Research*, 11(3), 134-155.